

JOAN GRAELLS: «*JO NO TINC CONTROLAT RES*»

UNA ENTREVISTA DE PAU LLACUNA I ORTÍNEZ

La creativitat és la intel·ligència divertint-se
Albert Einstein

1 de febrer de 2018, 4 de la tarda, trobada amb en Joan Graells, a casa seva. Feia temps que havíem de fer aquesta trobada, però ara per un tema i ara per un altre, mai no trobàvem el moment. Sort que l'Harold, el fill del Joan, va anar insistint i buscant el dia que a tots ens anés bé i finalment ha arribat. Som-hi!

Anar a cal Joan, a més de xerrar amb ell, té un altre al·licient: poder gaudir una vegada més de les pintures de la Montserrat Acosta (1949-1983), que va ser la muller del Joan i segurament una de les millors pintores de la nostra ciutat, avui molt oblidada. La llum fresca de la pintura de la Montserrat es transforma i crea la realitat en cada quadre. M'impresiona! (Parlo amb l'Harold, ell vol fer-ne una antològica, totalment d'acord).

Avui parlarem amb en Joan de la seva vessant com a pedagog, però cal recordar que professionalment va ser dissenyador tècnic tèxtil, tant de punt com a la plana. Va fer jacquards per a diverses empreses: Tricots Puig, Prat, Cal Font i Lutex SA. Amb jacquard havia fet moltes peces, però potser la més curiosa i extraordinària és la rèplica de les pintures romàniques de Boí.

Jo vaig assistir a l'Estudi Graells i per tant em considero un deixeble del Joan: avui, doncs, vaig a veure el mestre. Anar a casa seva i xerrar un estona amb ell (com moltes altres vegades) serà recordar i, per què no, aprendre coses. Les converses amb el Joan estan plenes de provocacions, de frases, volgudament no acabades: és tot plegat com un joc asimètric, i l'asimetria, com diuen el orientals, ens permet imaginar, ser creatius...

Comencem parlant de tot una miqueta i a poc a poc anem centrant la conversa cap al tema de «l'Estudi Graells», escola de dibuix i de moltes altres tècniques que durant molts anys en Joan va tenir a Igualada.

—Pau (P): Quan vas començar a tenir l'escola de dibuix al teu estudi?

—Joan (J): Als anys cinquanta. Jo vaig començar a l'escola de formació professional que hi havia a l'antic edifici d'on avui hi ha la sala municipal d'exposicions. En deixar de donar classes allà, els pares (jo feia classe a les nenes) em van demanar si podia continuar fent classes. Aleshores vaig pensar que em podia llogar un estudi per a mi i, alhora, ensenyar. El vaig obrir al carrer de Sant Agustí. Més tard el vaig traslladar al carrer de Sant Pau,

a cal Ratera, i d'allà me'n vaig anar a la Soledat. L'últim estudi el vaig tenir aquí, a la rambla Nova. També havia fet de mestre a l'Institut Pere Vives Vich: m'ho va demanar el Josep M. Adzet i m'hi vaig estar fins que va arribar el nou professor, que, curiosament, era el pare del vicepresident Oriol Junqueras. Aquest professor també em va substituir alguna vegada a l'estudi de la Soledat, quan jo m'havia d'absentar per algun motiu.

Jo no tinc controlat res, és propi de l'estudi Graells.

Et diré una cosa que em defineix a mi i així em defineixo: tu busca a veure si trobes treballs meus. No en tinc. En tants anys n'hauria de tenir un fotimer i no n'he guardat. Crec que això em defineix: m'agradava ensenyar, no sé si en sabia, venia gent a l'estudi, a classe, i jo els deia com s'havia de dibuixar. De vegades penso que era una bestiesa perquè, es pot orientar algú a dibuixar?

El dibuix és lliure i qualsevol gargot és dibuix... Si ara ho tornés a fer, ho faria diferent...

Saps que em fa molt feliç? Tu saps que és anar a un restaurant i que et vingui el cambrer i que et digui: «Sr. Graells jo era alumne seu!»! Jo no tenia clar que hagués fet un servei.

—(P): **Seguies un mètode per ensenyar?**

—(J): Jo feia acadèmia.

—(P): **Sí, d'acord, però a veure; si ara haguessis d'ensenyar no faries acadèmia, canviaries?**

—(J): Aviam si m'explico. No hi ha res que no pugui ser anomenat art, fins i tot l'acadèmia que feiem aquí, la que feien a Belles Arts. No es pot renegar del dibuix, perquè des de la prehistòria sempre ha estat un art. Hi hagut modes, sistemes, però l'art no té res a veure amb la moda i amb els sistemes, està per damunt d'això. Ja saps què vull dir, amb això del «per damunt»...

El difícil és fer de professor. Cal saber escoltar molt, tenir pedagogia, comunicar. Ensenyis el que

ensenyis, has de saber comunicar-ho, ja sigui fer dibuix o mastegar cigrons.

Jo feia una cosa que m'agradava.

Dibuixar acadèmic és fàcil, ho pot fer tot-hom: és tècnica. El difícil és el dibuix dels nens. És aquell dibuix el que em parla, encara que de vegades no sé què m'explica i... l'acadèmic no em parla gaire. El dibuix dels nens, encara que no l'arribem a entendre, té grapa, i per a mi, tornant a allò que dèiem de l'art, és més art el dels nens que aquell dibuix acadèmic quan només pretén ser acadèmic. Però, atenció!, per mitjà de l'acadèmia també poden fer art.

—(P): **De tota manera, jo volia parlar del mètode que el teu alumne es trobava quan venia al teu estudi. Mai no ensenyaves a partir de làmines, ni quadriculant l'espai: tu parties sempre del natural. Jo tinc molt present el primer dia que vaig venir. Em vas fer seure davant d'un bodegó perquè en el teu mètode es partia del bodegó sobre una fusta que s'havia de portar, em vas posar un paper quasi d'estrassa i amb un carbonet que no havia fet servir mai a la meva vida, em vas dir: dibuixa! No sé el que vaig fer, però al cap d'una estona, vas venir, m'ho vas esborrar tot i em vas dir: «Encaixat», paraula clau, mítica, leitmotiv de l'estudi Graells...**

—(J): esclar! És que encaixar és entendre el que veus. Encaixant apliques sobre el paper i en dues dimensions allò que veus en tres, apliques distàncies, perspectives, etc.

—(P): **El teu mètode partia, com hem dit, del bodegó: l'havies de dibuixar, més endavant l'havies de compondre i després dibuixar-lo. Tot fet amb carbonet, i si avançaves ja hi entrava el color. Aixecar-se de la cadira i poder dibuixar dret amb un cavallet era tot un pas, i quan ja dibuixaves amb cavallet podies fer còpies d'escultures clàssiques de guix que hi havia repartides per tot l'estudi. A poc a poc, hi entraven altres tècniques, com la pintura a l'oli.**

—(J): Cal tenir present que l'ambient general de l'alumnat de l'escola era molt clàssic. Crec que hi havia dues persones més innovadores: l'una era el Josep Ribera, que és qui va fer el dibuix (avui en diríem logotip) del «Grup 03 Color», i l'altra la Montserrat Acosta. Aquests dos trencaven els esquemes. Recordo que en Ribera, per al «03 Color», va fer un home que tenia una fletxa que li entrava per una orella i li sortia per l'altra —ja pots dir el que vulguis que tant se me'n fot tot—. I també que, un dia, la Montserrat em va portar una fusta amb una d'aquelles rodones de les estufes de llenya, que hi estava enganxada —el nou món—... La resta eren molt clàssics, potser el que més el Josep Alonso, molt acurat, però acadèmic.

—(P): **De tots aquests anys d'escola, recordes noms dels alumnes? Jo en recordo uns quants: els repassem?**

—(J): D'acord, segur que ens deixem algú i ja saps que la gent després s'enfada perquè no els cites... Però, vaja, intentem-ho... Hi ha una primera generació formada per Josep Ribera, Joana Munné, Mercè Claramunt, Montserrat Acosta, Josep Alonso, Montserrat Bonastre, Isidre Pujol, Maria Rita, Maria Àngels Gual, Maria Àngels Gumà, etc. Hi ha una segona fornada, que era la teva, en la qual hi havia també el Josep M. Cuadras, Pere Noguera, Montserrat Oliva, Jaume Duran... Finalment, n'hi ha uns quants que ja venien a l'estudi de la Rambla: el Xavier Saló, Llorenç Miquel, l'Oriol Solé, etc.

—(P): **Si repassem els noms que m'acabes de dir, podem constatar que per l'escola va passar un grup de gent que després han continuat en el món de l'art d'una manera o d'una altra. Això vol dir que a l'estudi es coïa quelcom més que un aprenentatge acadèmic...**

Fixa-t'hi: de tots els noms que m'has dit, si fem una mica de repàs podem veure: el Josep Ribera, un del dissenyadors reconeguts a Igualada; la Joana Munné, professora de dibuix a l'IES; la Montserrat Acosta, per a mi, com ja he dit, una de les millors pintores que ha tingut la

ciutat en aquella època; el Josep Alonso i el Josep M. Cuadras: sempre va treballar en el disseny gràfic. El Pere Noguera, pintor i des de fa molts anys amb una escola de dibuix (Pèl i Ploma); la M. Àngels Gual: si Igualada té l'Escola d'Arts i Oficis Artístics Gaspar Camps és per la seva constància, jo quasi diria la seva tossuderia; el Xavier Saló, escenògraf i pintor; i no oblidem el Llorenç Miquel —els capgrossos d'Igualada són fets pel Llorenç—, que ara fa la direcció d'art de pel·lícules i li van donar un «Gaudí» en l'última edició dels premis...

—(J): El Llorenç, sempre que parla dels seus inicis, parla de mi i diu coses que jo no era conscient d'haver-les fet...

—(P): **Què diu? Que li vas obrir els ulls?**

—(J): Sí, em sembla que diu això... Tot plegat, tot això és una mica una casualitat... història...

—(P): **Sí, història, casualitat, el que jo crec sincerament és que la teva escola marca un moment de l'art d'Igualada. Per molt que diguis que sols feies acadèmia, no és ben bé cert: com ja he dit, a l'escola es coïen coses, tu ensenyaves a mirar l'art, a entendre'l. Jo recordo sessions de cinema, anar a pintar els diumenges per fer paisatge, etc.**

—(J): Bé, fèiem altres activitats. Per celebrar Sant Lluç —patró del artistes— anàvem a buscar pel·lícules a l'Institut Alemany de Barcelona i les passàvem. Eren uns curts sobre pintors, disseny, música i creació, etc. Sí, també sortíem a pintar, participàvem en alguns concursos de pintura ràpida, visites a museus, fèiem serigrafia, escultura, ensenyàvem anatomia, mètodes i sistemes, etc. També havíem obtingut diversos premis, tant a Igualada com en altres poblacions: recordo premis a Martorell, si no m'erro.

—(P): **Per tant, creaves un ambient d'art i d'entendre l'art. Jo recordo que a l'estudi vaig veure per primera vegada una pel·lícula alemanya que mostrava la relació de la música i la pintura, un exercici fet en directe davant la càmera. A més, has esmentat un altre cas, el «Grup 03**

Color». Per què no me'n parles? Va sortir de la teva escola, oi?

—(J): El «03 Color» va néixer a l'estudi, el van formar els alumnes del que hem dit com a primera generació i algun de la segona. El nom li vaig posar jo, li vaig posar aquest nom... Bé, deixem-ho...

Va ser cap a meitat dels anys seixanta, si no recordo malament. Amb el grup vam anar a fer exposicions a Martorell, a Manresa, i una sortida molt especial va ser la de la Pobla de Claramunt. En aquestes exposicions no hi havia sols arts figuratiu, ja començàvem a fer expressionisme i també abstracció.

Sempre volem que les coses representin alguna cosa...

—(P): **Abans del «Grup 03 Color», en els teus inicis, quin ambient artístic hi havia a Igualada?**

—(J): Cap als anys cinquanta es va crear un grup que es deia «Grup Ars». Jo en formava part i també hi eren l'Amadeu Font, Pere Puig, Josep Vilanova, Josep Valentí, Miquel Llacuna, etc. En aquest grup també hi havia l'Ernesto Marco, escultor. L'Ernesto era un home molt afable, amb moltes virtuts, però la d'ensenyar no; en tinc un gran record. Amb ell vaig fer els primers bustos, i un dels primers va ser el d'en Guberna, un amic. Tenia uns divuit anys i va ser una de les meves primeres peces. D'aquest en tinc una fotografia, cosa rara...

Amb el Grup Ars celebràvem la festa de Sant Lluc al portal de Gràcia. Més tard, el Grup Ars va tenir una aula a les escoles professionals, a la primera planta. Vam participar en una exposició al Palau de la Virreina amb motiu del «Dia de la Província». Jo no hi tenia res, i l'Amadeu Font va dir que jo hi havia de ser present: va venir a l'estudi, va arreplegar un bust que jo havia llençat a les escombraries, el va enganxar i pintar i el va portar a l'exposició. Ja ho veus, aquest és l'estil que defineix l'Estudi Graells...

De fet, recordant una mica, després de l'escola de Miquel Llacuna —el teu oncle, que va durar ben poc—..., sols hi havia l'estudi del Costa. Tant el teu oncle com jo preteníem ensenyar; el Costa era feliç, eren un grup d'amics.

L'art ha d'omplir. Si quan entres en una exposició, el que hi ha t'omple, jo crec que allò és art. És molt subjectiu, però jo ho crec així.

—(P): **Xerrant, xerrant... s'ha fet tard. Harold! (l'Harold ha estat present en tota la trobada). Quan publiquem aquesta conversa caldrà vestir-la amb fotografies, ja sé que el Joan diu que no té res, però...**

Ens emplacem per a les fotografies i per tirar endavant l'exposició de la Montserrat...

1. Joan Graells i una de les seves primeres escultures.
2. Joan Graells a l'estudi del carrer de la Soledat.
3. Joan Graells fent un retrat de dona.
4. Vista general de l'estudi de la Soledat.
5. Jacquard d'una pintura del romànic català fet per Joan Graells per a una de les empreses en les quals va treballar com a tècnic tèxtil de punt.
6. Bust d'home de Joan Graells.
7. Vista de l'estudi Graells de la Soledat. En primer terme, la pintora igualadina Montserrat Acosta.
8. Vista general de l'estudi Graells de la Soledat amb els alumnes pintant bodegons.
9. Grups d'artistes igualadins amb l'artista de caricatures BON. D'esquerra a dreta: Joan Graells; entre els dos nens, ajupit, Josep Vilanova; darrere el més alt, Amadeu Font; al costat, Ernesto Marco; l'artista BON; i un dels germans Segura.

PAU LLACUNA I ORTÍNEZ (Igualada, 1952). Historiador de l'art, gestor cultural. Membre del consell de redacció de la *Revista d'Igualada*. Autor de diversos llibres d'art i de gestió, últimament ha publicat a Còrboba (Argentina) el llibre *Repensar la organització de un Festival*.

